

Po stopách rysa

Aktuálnou témou je udržanie priechodnosti krajiny pre veľké druhy zveri, ktorú ovplyvňuje rozvoj cestnej infraštruktúry, výstavba líniových stavieb či zástavba rekreačných oblastí.

SLAVOMÍR FINĎO, MICHAL KALAŠ, MARIÁN SLAMKA, MATÚŠ KAJBA

Tieto ľudské aktivity uberajú životný priestor zvieratám, v prípade ciest a diaľnic zvyšujú riziko kolízií a pôsobia ako zábrany pre pohyb zvierat v rámci ich areálu rozšírenia. Vysoká intenzita dopravy,

teda počet áut, ktoré prejdú určitým úsekom za 24 hod., spôsobuje bariérový efekt pre zver nielen na diaľniciach, ale aj na cestách I. až III. triedy. Priechodnosťou krajiny a identifikáciou migračných koridorov šeliem a raticovej zveri sa zaoberáme už niekoľko rokov.

Označenie zvierat satelitnou telemetriou a sledovanie ich pohybu v priestore je najefektívnejšia metóda na dosiahnutie tohto cieľa. Roku 2014 sme označili dve rysice tzv. GPS-GSM telemetriou, ktoré boli odchytené z voľnej prírody a hneď po označení vypustené na mieste odchyty. Jednu sme označili v Malej Fatre a druhú v oblasti Veporských vrchov.

NEÚSPEŠNÉ POKUSY:

Na Slovensku sa viaceré inštitúcie aj jednotlivci neúspešne pokúšali telemetricky sledovať rysy. Tieto jedince pochádzali zo zajatia, boli premiestnené do inej oblasti alebo išlo o rehabilitované zvieratá držané v zajatí dlhší čas a vypustené do neznámeho nového priestoru. Pokusy o telemetrický monitoring takýchto rysov sú z vedeckého hľadiska neúčelné, pretože ak sa má sledovať prirodzené správanie zvierat v ich pôvodnom prostredí, treba ich odchytiť, označiť telemetrickým obojkom a hneď vypustiť na tom istom mieste.

SLEDOVANIE RYSA: Na obrázku je znázornené územie rysice odchytenej v Malej Fatre, ktoré využívala od konca marca do polovice októbra 2014. Telemetrický GPS obojek zaznamenával súradnice (čierne body) každých 6 hodín. Plocha označená žltou farbou je tzv. domovské územie, ktoré znázorňuje priestor, kde sa rysica mohla pohybovať v čase medzi 6-hodinovými súradnicami. Červené jadrá sú lokality, kde sa zvierat vyskytovalo najčastejšie, teda išlo o miesta koncentrovanej aktivity. Mnohé z týchto miest sú lokality usmrtenia koristi, kde sa rysica zdržala niekoľko dní. Územie južných svahov Malej Fatry využívala do konca júla, potom sa vrátila do lokality odchyty a odtiaľ sa vydala na potulku severným predhorím Malej Fatry k obci Zázrivá a ďalej na sever k obci Vychylovka až k štátnej hranici s Poľskom, ktorú prekročila 24. augusta 2014. V Poľsku sa zdržala do 8. októbra 2014 v málo osíd-

Rysica Ema: Poskytla zaujímavé informácie z jej pohybu a prirodzeného správania.

(FOTO: MARIÁN SLAMKA)

lenom zalesnenom priestore Chránenej krajinej oblasti Žywiec, pričom niekoľkokrát nakrátko prekročila štátnu hranicu. Jej trasa potom pokračovala západným smerom, južne od kóty Kykuľa (1 087 m) prekročila hranicu na Slovensko, kde východne od obce Oščadnica zotrvala až do polovice októbra 2014.

POZNATKY: Z putovania tejto rysice vyplynulo niekoľko poznatkov a zaujímavostí. Hlavným cieľom telemetrického monitoringu bolo posúdenie priechodnosti krajiny pre veľké šelmy v úseku cesty I/18 medzi Strečnom, Vrútkami a Kľačanmi. Napriek tomu, že rysica sa niekedy zdržiavala v tesnej blízkosti ▶▶

▶▶ tejto cesty, nikdy ju neprekročila, čo nepochybne súvisí s vysokou intenzitou dopravy, ktorá v priemere dosahuje až 29 000 áut za 24 hodín a niekedy je aj vyššia. Rovnako sa správali aj medvede označené GPS telemetriou v tejto oblasti, ktoré sledujeme od roku 2012. V úseku cesty I/18 medzi vyššie uvedenými obcami sa v súčasnosti buduje diaľnica D1, ktorá podľa niektorých environmentalistov naruší migráciu zveri medzi Malou a Veľkou Fatrou. Doteraz nami telemetricky monitorované medvede aj rysica však jasne ukázali, že existujúca doprava na ceste I/18 pôsobí na zver výrazne bariérovým efektom, aj bez vybudovania spomínaného úseku diaľnice D1.

Letné putovanie rysice smerujúce z Malej Fatry popri Zázrivej k Vychylovke a štátnej hranici s Poľskom potvrdilo poznatok, že cesty s dopravnou intenzitou menej ako 7 000 áut za 24 hodín sú pre veľké druhy zveri priechodné.

REMINISCENCIA: Pohyb našej rysice v oblasti obce Vychylovka vyvolal reminiscencie na začiatky odchyťovania rysov do zoológických záhrad a neskôr na zazverovanie do viacerých štátov Európy vrátane Nemecka, Švajčiarska, Slovinska, Rakúska, Česka, Talianska a Francúzska. Bol to slovenský zoológ Ján Kaluža, pracovník Bojníckej a neskôr Bratislavskej zoológickej záhrady, ktorý v roku 1955 prišiel s myšlienkou „privezte ich

živé“, v čase, keď rys u nás nebol chránený, ale ničeny všemožnými spôsobmi vrátane odchyťov do želiez a trávením jední. Kalužova výzva nezostala bez odozvy a práve na bývalom poľsi Vychylovka (OZ Oščadnica) jeho vedúci Bohdan Mlynár vymyslel spôsob odchyťovania živých rysov do sklopcov s padacími dverami. Prvý rys – samec, odchyte-

ný v tejto oblasti 10. novembra 1963, zdravý a neporanený, bol prevezený do Bojníckej zoológickej záhrady. Neskôr sa táto metóda odchyty rozšírila do iných oblastí štátnych lesov, napr. Slovenský kras, odkiaľ sa rysy prepravovali do zoológických záhrad v Ostrave, Bojniciach, Košiciach a po aklimatizácii do nových domovov v zahraničí. Zazverovanie viacerých štátov rysmi odchytenými na Slovensku bola veľkolepá a na tie časy jedinečná ochrannárska akcia, ktorá nakoniec aj u nás vyústila do čiastočnej ochrany tejto impozantnej šelmy v roku 1975 a zakázania drastických spôsobov lovu, ktoré sú nevhodné poľovníka.

ZOHLADŇOVAŤ ZÁJMY: Z doterajšieho výskumu vyplynul poznatok, síce známy, ale potvrdený relevantnými údajmi, že rysy, ako aj ostatné druhy zveri nepoznajú štátne hranice. K podobným záverom sme

dospeli aj pri telemetrii vlkov či medvedov. Preto prístup k ochrane alebo k poľovníckemu obhospodarovaniu zveri v prihraničných oblastiach by mali zohľadňovať záujmy susediacich štátov a nesporné brať do úvahy sezónne migrácie. Je to dôležité najmä pri zriedkavých a chránených druhoch. Z hľadiska pohybu veľkých druhov zveri je potrebné si uvedomiť, že slovenské Karpaty nie sú samostatným geografickým celkom, ale súčasťou Západných Karpát, ktoré zdieľame spolu s Českou republikou a Poľskom. ■

Ing. Slavomír Findo, CSc.,
Národné lesníckej centrum

Mgr. Michal Kalaš, Správa
Národného parku Malá Fatra

Ing. Marián Slamka, PhD.,
Národné lesníckej centrum

Mgr. Matúš Kajba, PhD.,
Národné lesníckej centrum

PREDATOR PRO

ZÁRUKA
10 ROKOV

670 LUMENOV
DOSAH 400 METROV
VODOTESNÁ DO 50 METROV

born to exceed
ArmyTek

PR111923/05

mobil: 0948 900 158**www.turboled.sk**